

FAR VOS NIT? - VARFÖR INTE?

Sedan år 2000 är jiddisch vid sidan av finska, meänkieli (tornedalsfinska), romska och samiska ett av vårt lands erkända minoritetsspråk. Från början var det väl inte meningen att det skulle få en sådan ställning, men regering och riksdag ville annorlunda och beslutet klubbades. Ryktet säger att Basia Frydman och Salomon Schulman hade ett finger med i spelet. Förmodligen är det sant! Det måste ju till personligheter av deras klass för att ge ett språk som behärskas av färre än 500 personer, d.v.s. människor som kan tala, läsa och skriva språket, ställning som nationellt minoritetsspråk i Sverige.

Ingen skulle väl komma på frågan varför en gymnasist på 60-talet slet med latin och grekiska. Språken ansågs vara en del av vårt kulturarv och blivande humanister fick helt enkelt bara smacka i sig dem. Exempelvis, för att läsa litteraturhistoria, måste man ha godkänt studentbetyg i latin.

Som jiddischaktivist blir man emellertid trött på det ständiga "Men, varför i sysslar Du med jiddisch?". En sann jiddischist svarar traditionsenligt "Varför inte?" Men, låt oss föra upp svaret till en högre nivå!

OBS! Bilden har inget med texten att göra.

I Europa har judar talat jiddisch i ungefär 700 år. Före Förintelsen var jiddisch det tredje största germanska språket i världen med runt 12 miljoner talare efter engelska och tyska. Och naturligtvis speglar jiddisch den ashkenasiska judenhetens erfarenheter, seder, bruk, tankar o.s.v. Det tar emot att skriva ordet "folksjäl", men det skulle passa här. Därför borde det vara ett kategoriskt imperativ för alla ashkenasiska judar, som vill bevara sin europeisk-judiska identitet, att ägna sig åt jiddisch i större eller mindre utsträckning. Det är ett säkert sätt att komma i kontakt med sina judiska rötter - att komma i kontakt med sitt kulturarv; att syssla med jiddisch är att bevara sin jiddischkeit efter Förintelsen. Och också ett sätt att visa att vi finns; att nazisterna inte lyckades att utrota det judiska folket och den judiska kulturen.

Ett annat skäl för kämpa för jiddisch inte skall gå i

graven är mer sublimt. Den europeiska judiska historiens källdokument skrevs på jiddisch, därför måste historiker och andra vetenskapare, vilka vill forska på något ämne, knutet till judarna i Europa och Nord- eller Sydamerika lära sig att läsa jiddisch.

Därför finns jiddischska institutioner på många universitet i världen; i Sverige vid universitetet i Lund med Jan Schwarz som ledare.

Sveriges Jiddischförbund är paraplyorganisationen för landets lokala jiddischföreningar. Varje år arrangerar det ett veckoslutsseminarium med inbjudna jiddischister, skådespelare, sångare, estradörer etc. etc. Seminariet är tvåspråkigt och hade i år 120 gäster.

I vår stad välkomnar **Föreningen Jiddischkultur i Göteborg**, tidigare Föreningen Judisk Kultur, alla som hyser ett intresse för jiddisch. Man behöver inte kunna tala det för att vara med. Föreningen är politiskt och religiöst obunden och flaggskeppet är Kafé Cholem, som arrangeras två gånger per termin.

Till Kafé Cholem kommer vänsterjudar, högerjudar, svenska judar, utländska judar, judar som går i schul och judar som inte för all gefillte fisch i världen skulle kunna tänka sig att gå i schul, judar som kan jiddisch och judar som inte kan jiddisch. De kommer för att för ett par timmar vara i jiddischkeit.

Dessutom håller föreningen kurser i jiddisch. Vissa år finns kurser bara för nybörjare. Andra år undervisas både nybörjare och avancerade. Men, inte nog med det; förra läsåret träffades några gentlemän varje vecka och läste Itzik Mangers dikter.

En gång i månaden visas jiddisch film eller film med jiddisch anknytning.

Förra året genomförde föreningen ett veckoslutsseminarium utanför Göteborg med ett 30-tal deltagare. I år kunde seminariet dessvärre inte genomföras på grund av det spända säkerhetsläget efter attentaten i Paris och Köpenhamn.

På "Kulturnatta" för något år sedan kunde föreningen chockera publiken med hårdrockbandet "Dibbukim", som bara sjunger på jiddisch.

När svenska staten gett vårt språk status som minoritetsspråk, bör vi inte då vårda det språket; av respekt för historien, av respekt för dem, som var före oss och... av respekt för oss själva?

Judarna i Ukraina, Baltstaterna, Ungern, Slovakien m.fl. stater kan bara drömma om att deras regeringar skulle begåva dem med ett erkänt minoritetsspråk och därmed status som nationell minoritet.

Språkvetarna menar, att det dör ett språk om dagen. Låt oss med förenade krafter se till att det dröjer länge tills dödsdagen för jiddisch är här!

Björn Moback, som aldrig rönt framgång i sina försök att övertyga diverse poliskonstaplar om att de måste skriva ut fortkörningsböterna på jiddisch – ett av de svenska, nationella minoritetsspråken.